

МОДЕЛЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

НАТАЛЯ СЛОБОДЯНЮК,

асистент кафедри "Економіка підприємств"

Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

У статті проаналізовано основні моделі та механізми управління нематеріальними активами промислових підприємств, запропоновані зарубіжними та вітчизняними економістами. Шляхом економіко-математичного моделювання розроблена комплексна система управління нематеріальними активами промислових підприємств з метою підвищення оперативності та ефективності управлінських рішень у галузі менеджменту нематеріальних активів. Удосконалено управлінський облік нематеріальних активів підприємства шляхом розробки робочого Положення про управлінський облік нематеріальних активів підприємства, типових форм документації та інструкцій до них для формування інформаційної бази нематеріальних активів з метою управління.

Ключові слова: моделі та механізми управління нематеріальними активами підприємства, система управління нематеріальними активами промислових підприємств, економіко-математичне моделювання, управлінський облік нематеріальних активів підприємства.

Постановка проблеми. Процес управління активами є однією з найважливіших складових функціонування підприємства як окремого господарюючого суб'єкта. В умовах інноваційного розвитку вітчизняної економіки в процесі діяльності підприємства поступово переноситься акцент із матеріальних на нематеріальні активи (НМА), неухильно зростає роль НМА як одного із чинників забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку. Практика роботи підприємств підтверджує наявність прямої залежності ефективності їх діяльності від якості, рівня й наукової обґрунтованості управління нематеріальними активами. У зв'язку із цим великого значення набуває необхідність дослідження існуючих основних моделей управління НМА та формування комплексної системи управління нематеріальними активами на промислових підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні моделі та механізми управління нематеріальними активами промислових підприємств запропоновані в наукових роботах вітчизняними й зарубіжними вченими: Г. Л. Волковою [1], С. Б. Мармишем [2], Ю. А. Радигіним [3], В. В. Ольховським [4], А. Ю. Шатраковим [5].

Ознайомлення з публікаціями дозволяє зробити висновок про наявність зростаючого інтересу до питань формування й впровадження в практику господарювання підприємств ефективних моделей управління нематеріальними активами. Створена велика теоретична та методологічна база, проте залишаються питання, що не знайшли вирішення в працях учених: у рамках запропонованих моделей управління НМА нечітко сформульовані об'єкти управління згідно з критеріями відбору; недостатньо вивчені складові меха-

нізму управління НМА; незрозумілими є конкретні результати управління НМА - управлінські рішення щодо підвищення ефективності використання нематеріальних активів у діяльності підприємства; не розглянуті питання необхідності комерціалізації нематеріальних активів як одного із чинників підвищення прибутковості цих об'єктів; у цілому не розроблена комплексна система управління нематеріальними активами промислових підприємств. Саме ці не вирішені питання в галузі менеджменту нематеріальних активів зумовили актуальність обраної теми статті.

Метою статті є моделювання комплексної системи управління нематеріальними активами промислових підприємств на основі наукового дослідження основних вітчизняних і зарубіжних моделей та механізмів управління цим видом ресурсів, а також удосконалення управлінського обліку нематеріальних активів підприємства як практичного інструмента системи управління ними.

Виклад основного матеріалу. Економіко-математичне моделювання є ефективним інструментом менеджменту, який сприяє ухваленню обґрунтованих рішень та оцінці їх наслідків в умовах ризику й невизначеності інформації.

Основними напрямками моделювання є:

- оцінка стану економічного об'єкта;
- прогнозування стану економічного об'єкта та зовнішнього середовища, у якому він знаходиться;
- планування стану економічного об'єкта.

Розробка й застосування економіко-математичних моделей дозволяє обробляти економічну інформацію, орієнтовану на вирішення певної системи завдань пла-

нування та управління; підвищити точність економічних розрахунків; поглибити кількісний аналіз економічних проблем.

Економіко-математичне моделювання успішно застосовується як ефективний інструмент менеджменту нематеріальних активів підприємства.

Нами вивчені основні моделі та механізми управління нематеріальними активами, запропоновані вітчизняними й зарубіжними ученими.

С. Б. Мармиш у своїй роботі [2] під нематеріальними активами підприємства розуміє сукупність інтелектуальних активів і пропонує використовувати системну модель управління інтелектуальними активами промислового підприємства, при цьому виділяє два рівні управління: стратегічний та оперативний.

Ю. А. Радигін [3] розробив концептуальну модель управління нематеріальними ресурсами промислового підприємства, в основі якої закладена процесно-орієнтована методика оцінки трудової та інформаційної складових нематеріальних ресурсів.

Г. Л. Волкова у своїй роботі [1] пропонує використовувати на підприємстві концептуальну модель управління нематеріальними чинниками для забезпечення зростання вартості на стратегічному, тактичному та оперативному рівні управління.

В. В. Ольховський [4] модель управління нематеріальними активами підприємств подав у вигляді модулів закритого циклу щодо системи управління нематеріальними активами та взаємозв'язків між ними.

Аналіз наявних моделей та механізмів управління нематеріальними активами підприємства показує, що їх різноманіття на практиці обумовлене цілями управління НМА в рамках вибраної стратегії розвитку підприємства.

Окремі елементи системи управління нематеріальними активами підприємства розглянуті частково в монографії А. Ю. Шатракова [5], який, на жаль, не дає чіткого уявлення про наявну систему управління нематеріальними активами підприємств, а лише стверджує, що система управління інтелектуальною власністю є однією зі складових частин системи ухвалення управлінських рішень щодо таких об'єктів, як новизна, патентоспроможність, маркетоздатність, конкурентоспроможність, права власності, управління інтелектуальною власністю.

Дослідження цього питання дозволило сформулювати авторське судження про те, що на сьогодні не запропонована комплексна система управління нематеріальними активами підприємства.

На наш погляд, при побудові концептуальної комплексної системи управління нематеріальними активами підприємства необхідно керуватися рекомендаціями В. Н. Волкової, А. А. Ємельянова [6], П. Д. Шимко [7], які вивчили закономірності теорії систем, виклали методологічний апарат оптимального управління економічними системами на основі принципів економіко-математичного моделювання, а також положеннями, викладеними в роботі В. А. Долятовського [8], який проаналізував основні інструментальні засоби та методи дослідження систем управління підприємствами.

На рис. 1 наведена комплексна система управління нематеріальними активами промислових підприємств, що складається з двох підсистем управління: керівної підсистеми (суб'єкта управління) і керівної підсистеми (об'єкта управління).

Суб'єктами управління нематеріальними активами підприємства виступають менеджери та фахівці різних рівнів залежно від об'єкта управління: аналітики, експерти, консультанти, новатори.

Об'єктом управління є нематеріальні активи підприємства в розрізі їх речово-вартісної структури:

I. Такі, що відображаються на балансі підприємства:

- об'єкти інтелектуальної власності (об'єкти промислової власності: промислові зразки, корисні моделі, товарні знаки; авторські та суміжні права: бази даних, комп'ютерні програми тощо);

- відкладені витрати підприємства (відкладені витрати; витрати на НДДКР);

- гудвіл (позитивний; негативний);

- права користування природними ресурсами (надрами; лісовими, водними, земельними ресурсами, право оренди земельної ділянки);

- майном (матеріальним майном, права користування об'єктами інтелектуальної власності);

- право на здійснення комерційної діяльності (дозволи, ліцензія).

II. Такі, що не відображаються на балансі підприємства:

- об'єкти комерційної таємниці (комерційні секрети, секрети виробництва);

- інтелектуальний потенціал підприємства (людський: знання; професійні навички; кваліфікація; досвід; освіта; ринковий: фірмові найменування; клієнтська база; портфель замовлень; структурний капітал: права інтелектуальної власності; інформаційні ресурси; інструкції та методики роботи; система організації фірми; ноу-хау).

У роботі [9] автором статті опубліковано результати аналізу та вдосконалення механізму управління нематеріальними активами промислових підприємств, структура якого представлена обов'язковими елементами: цілями, стратегіями, функціями, завданнями й методами управління.

Основною метою управління нематеріальними активами підприємства є підвищення ефективності функціонування об'єкта управління, а в цілому - максимізація добробуту власників у поточному та перспективному періодах, яка виражається в зростанні ринкової вартості підприємства.

Завдання управління рекомендується розглядати в рамках запропонованої системи управління НМА на стратегічному та оперативному рівні.

Основні завдання управління нематеріальними активами підприємства на:

1) *стратегічному рівні*:

- формування достатнього обсягу нематеріальних активів, що забезпечує необхідні темпи розвитку організації;

- оптимізація розподілу сформованого фонду нематеріальних активів за видами діяльності та напрямками використання;

- забезпечення умов досягнення високої прибутковості нематеріальних активів при прогнозованому рівні фінансового ризику;

- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу в найбільш прибуткові нематеріальні активи та операції, які забезпечують необхідний рівень ефективності від використання цих об'єктів, що викликано змінами умов зовнішнього економічного середовища або внутрішніх параметрів господарської діяльності підприємства.

2) *оперативному рівні*:

- ідентифікація та інвентаризація НМА;

- проведення правової експертизи;

- оцінка вартості НМА;

- постановка на баланс підприємства;

- комерціалізація НМА.

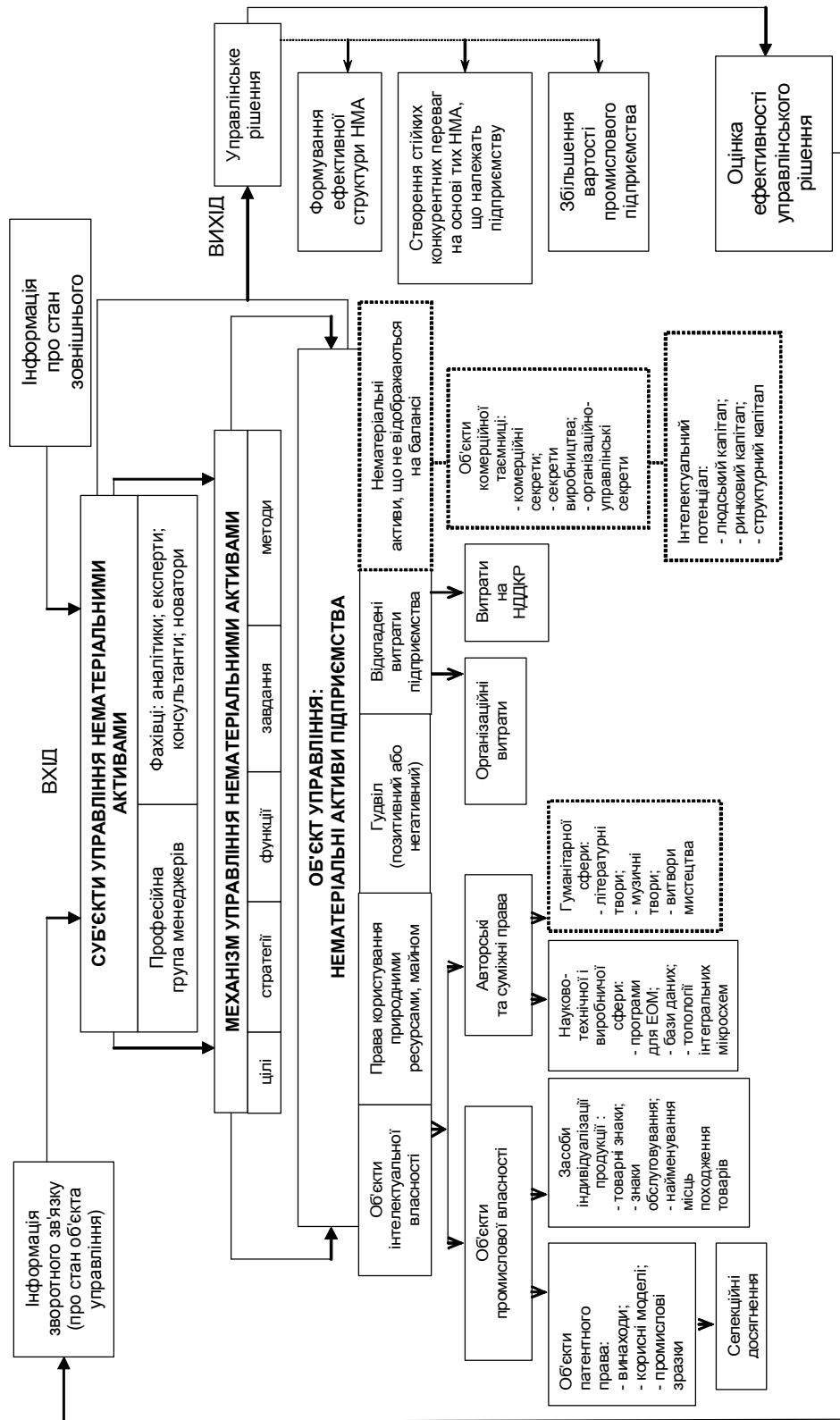

Рис. 1. Комплексна система управління нематеріальними активами промислових підприємств (авторська розробка).

При проведенні ідентифікації та інвентаризації НМА в рамках запропонованої системи управління виявляються результати інтелектуальної діяльності; встановлюється, до якої категорії нематеріальних активів належить виявлений об'єкт; здійснюється перевірка відповідності облікових одиниць власним та придбаним об'єктам інтелектуальної власності, що наявні, а також перевірка документів, що засвідчують права на ці об'єкти і гарантують достовірність та законність виникнення та здійснення цих прав.

Основними цілями інвентаризації нематеріальних активів є:

- виявлення фактичної наявності нематеріальних активів;
- порівняння фактичної наявності нематеріальних активів із даними бухгалтерського обліку;
- перевірка повноти відображення в обліку.

При проведенні правової експертизи НМА встановлюється законність праволодіння цим активом та вибирається режим охорони об'єктів НМА: авторське право, патентне право, комерційна таємниця.

Використовуючи прибуткові, витратні та ринкові методи оцінки, нематеріальні активи підприємства оцінюються за відновною, ринковою, інвестиційною, заставною, страховою, оподаткованою, первиною вартістю.

Після визначення вартості в рамках механізму запропонованої системи управління нематеріальними активами доцільно вибрати варіант використання об'єкта НМА - постановка на баланс або комерціалізація на сторону. Оцінені об'єкти НМА для комерційних цілей можуть бути реалізовані на ринку одним із способів: франшизинг, лізинг, технічна допомога, інжиніринг, промислова кооперація або передача у вигляді технології в рамках спільних підприємств.

Основні функції управління НМА підприємства поділяються на дві групи, що визначають суть процесу управління:

- загальні;
- специфічні.

До складу загальних функцій управління нематеріальними активами підприємства входить планування; організація; координація; мотивація; контроль.

Склад специфічних функцій управління нематеріальними активами:

- інформаційна підтримка управління НМА (формування інформаційних потоків та корпоративних баз даних про наявність, якість, джерела й результати використання НМА);
- моніторинг (відстеження ефективності економіко-виробничих процесів, що використовують НМА в господарській діяльності підприємства);
- діагностика (аналіз усіх дій, які здійснюються в процесі управління НМА: змісту, якості, своєчасності контрольних заходів, вірогідності результатів та оцінки їх ефективності як елементів системи управління НМА й підсистеми управління організації в цілому);
- аналіз (виявлення причин розбіжності планових показників з отриманими результатами, рекомендації з коригування подальших дій або констатація факту досягнення поставлених цілей і виконання плану);
- контролінг (інструмент планування, обліку, аналізу НМА, що використовується для ухвалення рішень на базі комп'ютеризованої системи збору та обробки інформації).

Основні методи управління нематеріальними активами підприємства:

1. Економічні методи управління. Це система прийомів та способів впливу на виконавців за допомогою конкретного порівняння витрат і результатів

(матеріальне стимулювання й санкції, фінансування й кредитування, зарплата, собівартість, прибуток, ціна).

2. Організаційно-розпорядчі методи управління. Це методи прямої дії, які мають директивний, обов'язковий характер. Вони засновані на дисципліні, відповідальності, владі, примусі: організаційне проектування; регламентація; нормування; наказ; постановва; розпорядження; інструктаж; рекомендація.

3. Соціально-психологічні методи управління: моральне заохочення; переконання; навіювання; створення й підтримка морального клімату в колективі.

4. Мотивація виконавця: перегляд зарплати, кар'єрний ріст, додаткові вигоди [10, 11].

Крім того, методичний апарат управління НМА підприємства доцільно формувати на базі аналізу масивів документів, які поділяють на п'ять груп [12]:

1. Метод структурно-морфологічного аналізу. Призначений для виявлення внутрішнього складу предметної області, фіксації появи принципово нових розробок (ідей, технічних рішень тощо).

2. Метод визначення характеристик публікаційної активності. Його специфіка пов'язана із систематизацією документопотоку за принципом циклічного розвитку: відстежуючи ці цикли, можемо визначити, на якому етапі життєвого циклу знаходиться предметна область у тій або іншій країні.

3. Метод, що базується на виявленні груп патентних документів із родиною патентів-аналогів великої потужності, або просто метод патентів-аналогів. Його суть впливає з того, що фірми патентують за кордоном тільки ті ідеї, які мають практичну значущість.

4. Метод термінологічного й лексичного аналізу. Термінологічний аналіз базується на припущенні про те, що при використанні дослідниками ідей з інших галузей знань відбувається зміна термінологічного апарату. Це пов'язано з великими структурними зрушеннями, які спочатку не відстежуються ніякими іншими методами. Метод термінологічного аналізу дозволяє виявити зародження принципових інновацій на ранніх етапах і спрогнозувати спрямованість очікуваних змін. Лексичний аналіз текстів аналогічний термінологічному аналізу; відмінність лише в тому, що розглядаються не конкретні терміни, а словосполучення (лексичні одиниці).

5. Метод показників ґрунтується на тому, що кожна технічна система описується набором показників, які з науково-технічним прогресом удосконалюються, що відбивається у відповідних документах.

Вибір стратегії управління є найважливішою складовою менеджменту нематеріальних активів, яка розробляється та здійснюється в рамках загальної стратегії управління підприємством у цілому. Оскільки об'єкти інтелектуальної власності як результат інноваційної діяльності підприємства займають велику частину в структурі нематеріальних активів підприємства, то при виборі стратегії управління НМА доцільно враховувати типи інноваційних стратегій.

Виділяють такі типи інноваційних стратегій [12]:

1. Наступальна - характерна для фірм, що базують свою діяльність на принципах підприємницької конкурентності. Вона властива малим інноваційним фірмам.

2. Оборонна - спрямована на те, щоб утримати конкурентні позиції фірми на вже наявних ринках. Головна функція такої стратегії - активізувати співвідношення "витрати - результат" в інноваційному процесі. Така стратегія вимагає інтенсивної науково-дослідної та конструкторської роботи.

3. Імітаційна - використовується фірмами, що мають сильні ринкові й технологічні позиції.

У запропонованій автором системі управління не-

матеріальними активами підприємства інформацію про стан зовнішнього середовища формують такі дані:

законодавство у сфері інтелектуальної власності, а також законодавство, що регламентує порядок обліку нематеріальних активів підприємства;

джерела й способи придбання НМА на підприємстві; результати інноваційної діяльності підприємства; НДДКР;

інформація про стан активного ринку інтелектуальної власності тощо.

Процес управління нематеріальними активами підприємства здійснюється на основі рішень керівництва. Кінцевим результатом управління нематеріальними активами підприємства є управлінське рішення, яке включає:

- вироблення й постановку мети;
- вивчення проблеми на основі отримуваної інформації;

- вибір й обґрунтування критеріїв ефективності (результативності) і можливих наслідків рішення, що приймається;

- обговорення з фахівцями різних варіантів вирішення проблеми (завдання);

- вибір і формулювання оптимального рішення;

- ухвалення рішення;

- конкретизацію рішення для його виконавців [13].

У рамках окресленої системи управління нематеріальними активами підприємства на виході формуються управлінські рішення щодо:

- формування ефективної структури нематеріальних активів;

- створення стійких конкурентних переваг на основі тих НМА, які належать підприємству;

- збільшення вартості промислового підприємства.

Прийняте управлінське рішення про підвищення ефективності використання нематеріальних активів підприємства підлягає обов'язковій оцінці.

Запропонована автором комплексна система управління НМА є відкритою підсистемою управління щодо підприємства й характеризується безперервністю функціонування, циклічністю, емерджентністю (цілісністю), можливістю коригування цілей управління на будь-якому етапі згідно з прийнятою стратегією розвитку підприємства.

На практиці одним із ефективних інструментів реалізації системи управління нематеріальними активами підприємства є організація на промисловому підприємстві управління обліку НМА.

Як показав аналіз діяльності вітчизняних промислових підприємств, управлінський облік нематеріальних активів практично не налагоджений, а в окремих випадках взагалі не використовується в системі управління підприємством.

Пріоритетними напрямками вдосконалення управлінського обліку нематеріальних активів на підприємстві можуть бути:

- удосконалення структури, ієрархії, змісту та форми надання управлінських звітів про наявність, рух нематеріальних активів, які відображаються або не відображаються у валюті балансу підприємства;

- розвиток системи фінансового планування та бюджетування;

- розробка стратегії розвитку компанії з подальшою ув'язкою коротко-, середньо- й довгострокового горизонтів планування;

- удосконалення системи обліку витрат при роботі власними силами підприємства об'єктів інтелектуальної власності з подальшим вибором варіанта комерціалізації;

- удосконалення методології аналізу, контролю й моніторингу нематеріальних активів.

З метою вдосконалення управлінського обліку нематеріальних активів та підвищення ефективності функціонування системи управління НМА пропонується до використання й впровадження розроблене автором статті **Положення про управлінський облік нематеріальних активів підприємства**, що регламентує порядок функціонування управлінського обліку нематеріальних активів на промислових підприємствах.

Положення про управлінський облік нематеріальних активів підприємства (далі - Положення) розміщується на фірмовому бланку підприємства зі вказівкою обов'язкових реквізитів підприємства й підписується генеральним директором.

Структура запропонованого до використання Положення про управлінський облік НМА складається з таких обов'язкових розділів:

1. *Сфера застосування.* Положення встановлює основний порядок забезпечення керівників підприємства на будь-якому рівні управління релевантною інформацією щодо використання нематеріальних активів у господарському обороті підприємства. Користувачами управлінського обліку на підприємстві виступають вище керівництво; керівництво структурних підрозділів усіх рівнів; фахівці.

2. *Нормативні посилання.* Загальне та спеціальне законодавство, стандарти.

3. *Терміни та визначення.*

4. *Загальні положення.* Положення призначене для формування комплексної системи управління нематеріальними активами на промисловому підприємстві.

5. *Змістова частина.* Визначає порядок та принципи побудови системи управління нематеріальними активами промислових підприємств.

Це Положення закріплює до впровадження розроблену автором типову форму управлінського обліку "Реєстраційна картка обліку нематеріальних активів" для підвищення оперативності та інформаційності управлінських рішень, скорочення часу пошуку й обробки запиту, систематизації та впорядкування даних про об'єкт управління при веденні управлінського обліку нематеріальних активів на промислових підприємствах.

Обов'язкові реквізити "Реєстраційної картки обліку нематеріальних активів": номер; повне найменування й призначення нематеріальних активів; вид діяльності підприємства; рахунок/субрахунок; номер підгрупи (класу) НМА; реєстраційний номер об'єкта НМА; первинна (балансова вартість) НМА; термін корисного використання НМА для бухгалтерського, податкового, управлінського обліку; переоцінка (індексація); сума нарахованої амортизації; залишкова вартість; норма амортизації; акти приймання-передачі об'єкта НМА зі вказівкою дати, номера документа, способу придбання та виручки від реалізації.

Реєстраційні картки виписує бухгалтерія на підставі актів приймання нематеріальних активів та інших документів (свідоцтва, ліцензії).

Кожна реєстраційна картка повинна мати індивідуальний номер, який присвоюється бухгалтерією. Нумерацію реєстраційних карток найкраще здійснювати по порядку з урахуванням дати придбання нематеріальних активів (місяця та року). Наприклад, підприємство вводить на баланс програмне забезпечення в травні 2010 року, порядковий номер реєстраційної картки в цьому випадку матиме вигляд: Реєстраційна картка № 0003/05-10. Значення 05-10 означає місяць та рік придбання нематеріальних активів (травень 2010 р.), а 3 - порядковий номер об'єк-

та обліку. Для забезпечення однозначності присвоєння карткам реєстраційних номерів необхідно завести спеціальний журнал.

Номери підгруп (класу) нематеріальних активів :

1. Об'єкти інтелектуальної власності:
 - 1.1. об'єкти промислової власності;
 - 1.2. авторські та суміжні права.
2. Права користування природними ресурсами:
 - 2.1. права користування надрами;
 - 2.2. права користування лісовими ресурсами;
 - 2.3. права користування водними ресурсами;
 - 2.4. права користування земельними ресурсами, права оренди земельної ділянки;
 - 2.5. права користування біологічними ресурсами
3. Права користування майном.
4. Відкладені витрати підприємства.
5. Інші нематеріальні активи, що не відображаються на балансі підприємства:
 - 5.1. людський капітал;
 - 5.2. ринковий капітал;
 - 5.3. структурний капітал.

Оптимальною величиною реєстраційного номера об'єкта НМА може бути десять знаків (розрядів), кожен із яких містить певну інформацію:

- перші два розряди - номер рахунку бухгалтерського обліку нематеріальних активів (облікова група активів підприємства);
- третій розряд - номер субрахунку бухгалтерського обліку нематеріальних активів (облікова група нематеріальних активів);
- четвертий і п'ятий розряди - номер підгрупи (класу) нематеріальних активів;
- шостий-десятий розряди - порядковий номер об'єкта нематеріальних активів відповідного класу.

Бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться на рахунку 12 "Нематеріальні активи". Рахунок має такі субрахунки:

- 121 "Права користування природними ресурсами";
- 122 "Права користування майном";
- 123 "Права на знаки для товарів та послуг";
- 124 "Права на об'єкти промислової власності";
- 125 "Авторські та суміжні з ними права";
- 126 "Гудвіл";
- 127 "Інші нематеріальні активи".

Реєстраційний номер об'єктів нематеріальних активів, що не відображаються на балансі підприємства, має такий вигляд: з першого до третього розряди замість номера рахунку й субрахунку бухгалтерського обліку записують ХХХ, що вказує на приналежність об'єкта НМА до групи, яка не враховується у валюті балансу.

Наприклад, реєстраційний номер об'єкта нематеріальних активів - "Патент на промисловий зразок" - матиме вигляд 1241100001, де 12 - Облікова група активів підприємства (рахунок); 4 - Облікова група нематеріальних активів (субрахунок); 11 - Підгрупа (клас) нематеріальних активів; 00001 - Порядковий номер нематеріальних активів відповідного класу.

Для забезпечення однозначності привласнення обліковим об'єктам нематеріальних активів реєстраційних номерів необхідно для кожної класифікаційної підгрупи (класу) завести спеціальні книги.

Висновки

Таким чином, на основі економіко-математичного моделювання автором уперше розроблена комплексна система управління нематеріальними активами промислових підприємств, що складається з обов'язкових компонентів: суб'єкта та об'єкта управління;

механізму управління; блоків входу (зовнішнє середовище) та виходу (управлінські рішення); наявності зв'язку про стан керованого об'єкта; оцінки ефективності управлінських рішень, що приймаються. Реалізація запропонованої системи управління НМА на практиці дозволить:

- підвищити ефективність управління нематеріальними активами й у цілому капіталом підприємства;
- упорядкувати інформацію про всі НМА, що належать підприємству, забезпечивши її повноту, вірогідність і релевантність, скоротивши час на пошук за формальним запитом;
- наочно представити алгоритм дій суб'єкта управління щодо об'єкта управління. Це дозволить виявити не враховані раніше нематеріальні активи підприємства, обрати найбільш ефективний варіант комерціалізації з подальшим визначенням ефекту, що в результаті призведе до значного скорочення витрат робочого часу в області менеджменту нематеріальних активів;
- забезпечити організацію та проведення постійного моніторингу, аналізу, планування й прогнозування нематеріальних активів промислового підприємства в умовах ризику та недостатності інформації;
- удосконалити управлінський облік НМА шляхом застосування типових форм документації та інструкцій до них для формування інформаційної бази НМА з метою управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Г. Л. Обеспечение устойчивого развития промышленного предприятия на основе управления нематериальными факторами стоимости : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук / Г. Л. Волкова. - М., 2006. - 24 с.
2. Мармыш С. Б. Оценка и управление стоимостью интеллектуальных активов промышленного предприятия : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05, 08.00.10 / С. Б. Мармыш. - Ижевск, 2007. - 26 с.
3. Радыгин Ю. А. Управление нематериальными ресурсами промышленного предприятия : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук / Ю. А. Радыгин. - Уфа, 2009. - 23 с.
4. Ольховский В. В. Управление нематериальными активами как инновационным ресурсом развития современных организаций : [монография] / В. В. Ольховский. - М. : РАГС, 2008. - 304 с.
5. Условия и механизмы управления нематериальными активами / [А. Ю. Шатраков, Н. И. Комков, Е. В. Юрченко и др.]. - М. : Экономика, 2009. - 302 с.
6. Теория систем и системный анализ в управлении организациями : [справочник] / под ред. В. Н. Волковой, А. А. Емельянова. - М. : Финансы и статистика, 2006. - 848 с.
7. Шимко П. Д. Оптимальное управление экономическими системами / П. Д. Шимко. - СПб. : Бизнес-пресса, 2004. - 240 с.
8. Долятовский В. А. Исследование систем управления / В. А. Долятовский, В. Н. Долятовская. - М. : ИКЦ "МарТ"; Ростов н/Д : Издательский центр "МарТ", 2003. - 256 с.
9. Слободянюк Н. А. Совершенствование механизма управления нематериальными активами предприятия / Н. А. Слободянюк // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. - Маріуполь : ПДТУ, 2010. - Т. 2. - С. 239-244.
10. Гольдштейн Г. Я. Основы менеджмента / Г. Я. Гольдштейн. - Таганрог : ТРТУ, 2003. - 230 с.
11. Виханский О. Менеджмент / О. Виханский, А. Наумов. - М. : Экономистъ, 2003. - 528 с.
12. Ильенкова С. Д. Инновационный менеджмент / С. Д. Ильенкова. - М. : Юнити, 1997. - 308 с.
13. Фатхутдинов Р. А. Разработка управленческого решения / Р. А. Фатхутдинов. - М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1999. - 240 с.

N. Slobodyanyuk

THE MODELING THE COMPLEX CONCEPTUAL CONTROL SYSTEM OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISES' INTANGIBLE ASSETS

In the article the basic models and management mechanisms by the industrial enterprises' intangible assets, offered by foreign and domestic economists are studied. By economic-mathematical modeling the complex control system of the industrial enterprises' intangible assets for the purpose of increase of administrative decisions' efficiency in the field of intangible assets' management is developed. The administrative account of the enterprise's intangible assets by working out of a brief of Position about the administrative account of the enterprise's intangible assets, typical forms of the documentation and instructions to them for formation of information base of intangible assets for the purpose of management is improved.

Key words: the models and management mechanisms by the industrial enterprises' intangible assets, the control system of the industrial enterprises' intangible assets, the economic-mathematical modeling, the administrative account of the enterprise's intangible assets.

© Н. Слободянюк

Надійшла до редакції 06.05.2010

УДК 282(477+475),,19" 20-30 pp.

**ОБРАЗ ГРЕКО–КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА
СТОРИНКАХ ПОЛЬСЬКОГО ЧАСОПИСУ
"НАЦІОНАЛЬНІ СПРАВИ"(20–30–ті pp. XX ст.)**

ІГОР ГНИП,

здобувач Інституту історії України НАН України, м. Івано-Франківськ

У статті на основі аналізу матеріалів польського часопису "Національні справи" встановлено роль греко-католицької церкви в політичному, освітньому та культурному житті українців Східної Галичини впродовж 20-30-х pp. XX ст. та з'ясовано ставлення польського суспільства до діяльності цієї релігійної інституції поза межами її релігійної функції.

Ключові слова: греко-католицька церква, Східна Галичина, міжвоєнний період, часопис "Національні справи", оцінка польської громадськості.

Постановка проблеми й аналіз праць, у яких започатковане її дослідження. Українська спільнота в межах II Речі Посполитої становила одну з найчисельніших національних меншин держави. Особливості багатовікової спільної історії та перебіг подій міжвоєнної доби вимагали від польської влади віднайти взаємовигідний алгоритм спільного проживання на одному терені. Однак не завжди ці намагання могли задовольнити всі зацікавлені сторони.

У 1921 р. для постійного моніторингу та вивчення "проблемного питання" взаємовідносин національних меншин та титульної нації в II Речі Посполитій був створений Інститут дослідження національних справ. Увага працівників новоствореної установи зосередилась не лише на збиранні всебічної інформації про своїх громадян іншої національності, а й на аналізі історичних, етнологічних, культурних, демографічних, політичних, гос-

подарських та мовних чинників впливу на функціонування та розвиток її спільнот у межах Польської держави.

Зібрані й опрацьовані матеріали друкувалися на сторінках журналу "Національні справи". Видавництво часопису за редакцією Станіслава Папроцького розпочалося у Варшаві наприкінці 1927 р. та тривало до початку Другої світової війни. Навіть побіжний перегляд виданих номерів засвідчує існування в той час підвищеної уваги польської громади до українського питання. Серед авторів, що писали на так звані "українські теми", знаходимо відомих польських науковців та журналістів М. Фелінського, А. Крисінського, Л. Васілевського, В. Томкевича та ін. На шпальтах видання публікувалися й українські автори: М. Ковалевський, М. Кордуба, О. Лотоцький, Р. Смаль-Стоцький, П. Сулятицький, С. Томашівський [1, с. 63-64]. Такий підхід до пропорційності польсько-українського авторсько-

№ 4 (104) липень-серпень 2010 р.